

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผู้นำขององค์การเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์การในลุ่มที่จะทำหน้าที่บริหารงานให้บรรลุเป้าหมายแห่งผลผลิต หรือบริการ มีหน่วยย่อยหลายหน่วยที่ประกอบกันขึ้นมาเป็นองค์การ ซึ่งในแต่ละหน่วยนี้ก็ต้องการผู้นำของหน่วยงานที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณลักษณะที่เหมาะสม จึงจะสามารถบริหารกิจการของหน่วยงานให้ดำเนินไปด้วยดี ดังนั้นหน่วยย่อยซึ่งเป็นหน่วยย่อยหนึ่งของโรงพยาบาลจึงต้องมีผู้นำหรือผู้ป้วยที่ดี นั่นก็คือพยาบาลหัวหน้าหรือผู้ป้วยซึ่งจะเป็นผู้บริหารงานในหน่วยป้วยให้บรรลุผลสำเร็จดังเป้าหมายของฝ่ายการพยาบาล และของโรงพยาบาลที่วางไว้

แนวความคิดของมนุษย์ในองค์การย่อมเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอตามสภาพแวดล้อมขององค์การและบุคคล (อรรถ รัตธรรม 2522 : 97) โรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไป ถึงแม้จะเป็นโรงพยาบาลที่อยู่ในสังกัดกองโรงพยาบาลภูมิภาค กระทรวงสาธารณสุข และมีงานที่ต้องรับผิดชอบคือ การส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค และสนับสนุนงานสาธารณสุขมูลฐานของระดับตำบลและหมู่บ้าน แต่ก็มีมีความแตกต่างกันอยู่หลายประการกล่าวคือ

โรงพยาบาลศูนย์เป็นโรงพยาบาลที่ให้บริการแก่ประชาชนในเขตศูนย์กลางของภูมิภาค โดยรักษาโรคได้ครบถ้วนทุกสาขา ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองหรืออำเภอขนาดใหญ่ของจังหวัดที่มีประชาชนหนาแน่น หรือเป็นจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางของการคมนาคม การศึกษา เศรษฐกิจ การรักษาความปลอดภัยของประเทศ ฯลฯ มีขนาดจำนวนเตียงที่ให้บริการแก่ผู้ป้วย 500-1,000 เตียง เป็นสถานที่ฝึกอบรมบุคลากรหลายระดับ คือ แพทย์ประจำบ้าน แพทย์ฝึกหัด นักศึกษาแพทย์ เภสัช พยาบาล นักศึกษาวิทยาลัยสาธารณสุข และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับต่างๆ สำหรับงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยอยู่ในสาขาการวิจัยคลินิก การวิจัยทางการแพทย์ และการวิจัยทางการบริการสุขภาพ

ส่วนโรงพยาบาลทั่วไปเป็นโรงพยาบาลที่ให้บริการแก่ประชาชนในเขตเมืองและเขตชนบท ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองหรืออำเภอขนาดใหญ่แต่ไม่อยู่ในจังหวัดที่เป็นศูนย์กลางของการคมนาคม การศึกษา หรือเศรษฐกิจดังเช่นโรงพยาบาลศูนย์ มีขนาดจำนวนเตียง 150-500 เตียง ให้การรักษาพยาบาลโรคทั่วไป มีความจำกัดสาขาเฉพาะโรค เป็นสถานที่ฝึกอบรมบุคลากรน้อยกว่าโรงพยาบาลศูนย์ คือ แพทย์ฝึกหัด - พยาบาล - สาธารณสุข - เภสัช 1 เจ้าหน้าที่สาธารณสุข แต่ไม่รวมแพทย์ประจำบ้าน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องก็จำกัดลงมาเพียงสาขาการวิจัยคลินิก และวิจัยการบริการสุขภาพเท่านั้น

ความแตกต่างระหว่างโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไปนี้ทำให้ผู้วิจัยคิดว่าน่าจะมีปัจจัยอื่นๆ แตกต่างกันด้วย เช่น ก้าวส่งสนับสนุนจากองค์กรอื่น ความร่วมมือระหว่างบุคคล การติดต่อประสานงาน การควบคุมดูแลและบังคับบัญชาบุคลากร ฯลฯ ซึ่งอาจจะทำให้มีผลต่อพฤติกรรมหรือความรู้สึกรักนึกคิดของบุคลากรในองค์กรนั้น

ประสพการณ์ในการทำงานก็น่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อความคิดเห็นของบุคลากรด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ตามแนวความคิดของ อรุณ ภัทรธรรม ที่ว่าประสพการณ์ในอดีตที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ในการตัดสินใจเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อบุคลากรในองค์กร (2522 : 363) จากการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของบุคลากรที่อยู่ในสังกัดเดียวกันพบว่า ประสพการณ์เป็นปัจจัยหนึ่งที่เกี่ยวข้องในการที่บุคลากรมีความคิดเห็นที่แตกต่างหรือไม่ เช่น ในการศึกษาความคิดเห็นเรื่อง ขวัญของอาจารย์พยาบาล พบว่า อาจารย์พยาบาลที่มีประสพการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน (เพ็ญศรี ชุ่นไข 2517 : 50-52) แต่ในการศึกษาความคิดเห็นของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยที่มีต่องานในหน้าที่ของตน พบว่า พยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยที่มีประสพการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน (รัตนาวดี บุญยประภา 2519 : 88) บุคลากรพยาบาลของโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไปเป็นบุคลากรที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกันหลายระดับ ตั้งแต่หัวหน้าพยาบาล ถึงพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย และมีประสพการณ์ในการทำงานแตกต่างกันระหว่าง 10 ปี ถึง 30 ปี ดังนั้นอาจทำให้ความคิดเห็นของบุคลากรพยาบาลที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยแตกต่างกัน

พยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยกับสายการบังคับบัญชา

ในแต่ละองค์กรมีสายการบังคับบัญชาที่กำหนดตำแหน่ง ลักษณะงาน และการบังคับบัญชาไว้เป็นระบบระเบียบ เพื่อควบคุมการบริหารงานในแต่ละหน่วยงานให้เป็นไปโดยเรียบร้อย สำหรับสายการบังคับบัญชาของฝ่ายการพยาบาลนั้น ประกอบด้วยบุคลากรพยาบาลในตำแหน่งต่างๆ ทำหน้าที่บังคับบัญชากันตามลำดับชั้น ดังตัวอย่าง สายการบังคับบัญชาในฝ่ายการพยาบาลของโรงพยาบาลของรัฐดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน 2522 : อัดสำเนา)

1. หัวหน้าพยาบาล เป็นพยาบาลผู้รับผิดชอบต่อการบริหารงานในฝ่ายการพยาบาลของโรงพยาบาล ทำหน้าที่บังคับบัญชาพยาบาลทุกหน่วยงานที่อยู่ในความรับผิดชอบของฝ่ายการพยาบาล และประสานงานกับทุกฝ่าย ตลอดจนหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง
2. ผู้ช่วยหัวหน้าพยาบาล เป็นพยาบาลผู้ทำหน้าที่ช่วยงานของหัวหน้าพยาบาลตามที่ได้รับมอบหมาย เช่น ผู้ช่วยหัวหน้าพยาบาลฝ่ายวิชาการ หรือผู้ช่วยหัวหน้าพยาบาลฝ่ายบริการ เป็นต้น
3. พยาบาลผู้อาวุโสผู้ชำนาญเฉพาะทาง (Clinical Specialties and Experienced Nurse) เป็นพยาบาลที่มีความรู้ความสามารถและประสพการณ์ในการให้บริการ

พยาบาล หรือปฏิบัติการเฉพาะทางสูงมาก เช่น งานที่ต้องใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะทาง อันเป็นลักษณะงานของแพทย์ เช่น วิสัญญีพยาบาล พยาบาลห้องผ่าตัด และงานที่ต้องตรวจ-แนะนำ เป็นที่ปรึกษาในสาขาการพยาบาลต่างๆ เช่น ศัลยกรรม อายุรกรรม ลูติกรรม นรีเวชกรรม กุมารเวชกรรม งานพยาบาลผู้ป่วยหนัก และงานอุบัติเหตุแก่พยาบาลที่ทำหน้าที่หัวหน้าหอผู้ป่วย หรือพยาบาลเวรตรวจการ และพยาบาลประจำการ

4. พยาบาลอาวุโส (Senior Nurse) เป็นพยาบาลที่มีความรู้ความสามารถสูงกว่าพยาบาลประจำการ สามารถปฏิบัติงานโดยอิสระและแนะนำผู้อื่นได้ ทำหน้าที่ ตรวจ - ควบคุม - แนะนำ - เป็นที่ปรึกษาการปฏิบัติงานของพยาบาลประจำการ โดยอาจได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่หัวหน้าหอผู้ป่วย และทำหน้าที่เวรตรวจการหมุนเวียนกันไป ดังนี้

4.1 ทำหน้าที่หัวหน้าหอผู้ป่วย (Head Nurse) มีหน้าที่รับผิดชอบงานพยาบาลในหอผู้ป่วยเกี่ยวกับการวางแผน การกำหนดหน้าที่ของผู้ใต้บังคับบัญชา การมอบหมายงาน นิเทศงาน และการประเมินผลงาน ตลอดจนแก้ไขปัญหาในด้านการบริหาร และด้านวิชาการภายในหน่วยงานที่ได้รับมอบหมาย

4.2 ทำหน้าที่เวรตรวจการ (Shift Supervisor) ปฏิบัติหน้าที่หมุนเวียนกับพยาบาลที่ทำหน้าที่หัวหน้าหอผู้ป่วยนอกเวลาราชการ โดยได้รับมอบหมายให้ดูแลหอผู้ป่วย ทำการตรวจการ แนะนำ แก้ไขปัญหาให้แก่พยาบาลประจำการ ทั้งยังทำหน้าที่ช่วยหัวหน้าพยาบาลในการวางแผน และประเมินผลการให้บริการด้านการพยาบาล

5. พยาบาลประจำการ (Staff Nurse) เป็นผู้รับผิดชอบในการให้บริการพยาบาลแก่ผู้ป่วย โดยผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันขึ้นปฏิบัติงานตลอด 24 ชั่วโมง ตามที่ได้รับมอบหมายจากพยาบาลอาวุโส นอกจากนี้ยังต้องควบคุม ดูแล ให้คำแนะนำทั้งด้านวิชาการ และการปฏิบัติงานแก่เจ้าหน้าที่พยาบาล และพนักงานผู้ช่วยพยาบาล รายงานการปฏิบัติงานโดยตรงต่อพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย หรือพยาบาลเวรตรวจการ

6. เจ้าหน้าที่พยาบาล เป็นพยาบาลระดับต้น หรือพยาบาลเทคนิค ผู้รับผิดชอบในการพยาบาลขั้นพื้นฐาน โดยอยู่ในความควบคุมของพยาบาลประจำการ และทำการดูแล ช่วยเหลือการทำงานของพนักงานผู้ช่วยพยาบาล

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ฝ่ายการพยาบาลมีสายการบังคับบัญชาที่แน่นอนชัดเจน และเป็นอิสระจากวิชาชีพอื่น คือ หัวหน้าพยาบาลมีอำนาจที่จะปกครองพยาบาลในบังคับบัญชา แทนที่จะเป็นแพทย์ ดังเช่นที่เป็นมาแต่ก่อนในโรงพยาบาลหลายแห่ง (จิวชิร ทวีลาภ 2523 : 1) ในเมื่อบุคลากรพยาบาลได้พัฒนาตนเองขึ้นมาเป็นผู้บริหาร ก็นับได้ว่าเป็นการยกระดับวิชาชีพให้สูงขึ้น จึงต้องทำหน้าที่ผู้บริหารอย่างเต็มความรู้ความสามารถ เพื่อให้งานในความรับผิดชอบของตนมีประสิทธิภาพ และต้องพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้นไป นั่นคือต้องเปรียบพร้อมไปด้วยคุณลักษณะของผู้บริหารที่ดี เมื่อผู้บริหารของหน่วยงานฝ่ายการพยาบาลสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้สมบูรณ์ ก็ย่อมได้รับการยอมรับนับถือจากบุคลากรในวิชาชีพพยาบาลและวิชาชีพอื่นๆ ด้วย

✓ พยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์

จากสายการบังคับบัญชาของฝ่ายพยาบาลนี้ จะเห็นว่าพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยเป็นผู้บริหารหน่วยงานในระดับต้น ซึ่งรับผิดชอบงานในหน่วยงานย่อยๆ เพียงหน่วยเดียวของโรงพยาบาล แต่ถึงกระนั้นก็ได้หมายความว่า ความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องมีการพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยที่มีคุณลักษณะ เป็นผู้บริหารงานที่ดีจะลดน้อยลงไปตรงกันข้าม พยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยนี้ควรจะต้องเป็นผู้มีคุณลักษณะอันพึงปรารถนาที่จะเป็นผู้บริหารหอผู้ป่วยที่ดี เพราะหน่วยงานในระดับนี้ เป็นที่ซึ่งมีการกระทำกิจกรรมอันเป็นหัวใจของโรงพยาบาล นั่นคือกิจกรรมการรักษาพยาบาล พยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยจะเป็นผู้ควบคุมดูแลการทำงานของปฏิบัติกิจกรรมเหล่านี้ รวมทั้งกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กิจกรรมการบริหาร กิจกรรมธุรการ และงานประสานงานต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหอผู้ป่วยขนาดใหญ่ จำนวนบุคลากรผู้ให้บริการแก่ผู้ป่วยมีมากขึ้น ภาระความรับผิดชอบของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยย่อมทวีปริมาณของงานขึ้นด้วย หากพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยไม่มีความสามารถพอเพียงก็จะส่งผลเสียถึงกิจกรรมทั้งปวงอย่างแน่นอน จึงเป็นข้อพึงสังวรแก่ผู้บริหารระดับสูงของฝ่ายการพยาบาล และผู้บริหารโรงพยาบาลว่า ควรตระหนักถึงความสำคัญ และความจำเป็นที่จะต้องมีการพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยที่มีคุณลักษณะเหมาะสมที่สุด เพื่อจะสามารถปฏิบัติภาระกิจได้โดยเรียบร้อย

ภาระกิจของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยมีหลายประการซึ่งสรุปไว้ดังนี้ คือ มีหน้าที่ในการวางแผน สั่งการ นิเทศงาน ประเมินผลงานบุคลากร ประสานงานระหว่างบุคลากรทั้งในหน่วยงานและระหว่างหน่วยต่างๆ จัดการประชุมปรึกษาหารือระหว่างบุคลากรในหน่วยงานในเรื่องของการบริหารและการศึกษา จัดอัตราค่าจ้างบุคลากรที่ขึ้นปฏิบัติงาน เป็นที่ปรึกษาแก่บุคลากรทั้งในเรื่องงานและปัญหาส่วนตัว จัดหรือสนับสนุนให้มีการพัฒนาความรู้ความสามารถของบุคลากร รายงานข้อมูลข่าวสารและข้อขัดข้อง รวมทั้งความต้องการด้านวัสดุและงบประมาณต่อผู้บังคับบัญชา เป็นผู้ดำเนินการทุกอย่างภายใต้อำนาจและหน้าที่ และนโยบายของโรงพยาบาลที่จะให้มีการพยาบาลที่มีมาตรฐาน และมีประสิทธิภาพ รวมทั้งไม่ละเลยเรื่องการให้ลูกศึกษา และฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ป่วย ดูแลหน่วยงาน และวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือทางการแพทย์พยาบาลให้อยู่ในสภาพดีและสะอาดพร้อมที่จะใช้การได้อยู่เสมอ มีบุคลิกภาพความเป็นอยู่ดี และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากร ให้ความร่วมมือแก่การศึกษา วิจัย และกิจกรรมของสมาคมวิชาชีพ (วิเชียร ทวีลาภ 2523 : 88-90)

จากหน้าที่รับผิดชอบสำคัญดังที่ได้เสนอมานี้ ก็พอสรุปได้ว่า พยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยควรเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะสำคัญอยู่ 3 ประการ คือ ด้านการพยาบาล ด้านการบริหารงาน และด้านบุคลิกภาพ คุณลักษณะด้านการพยาบาลนั้นครอบคลุมถึงการที่มีความสามารถในการพยาบาลผู้ป่วยได้ สามารถสำนึกการพยาบาลแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและนักศึกษาพยาบาล ทว่าการพยาบาลถูกเน้นได้ในกรณีจำเป็น สามารถประเมินสภาพและปัญหาของผู้ป่วย วางแผนการพยาบาล บันทึกรายงานและประเมินผลการพยาบาลได้ ช่วยเหลือผู้ป่วยในการฟื้นฟูสมรรถภาพ และให้ลูกศึกษาแก่ญาติและผู้ป่วยในการดูแลตนเอง วางแนวทางและจัดให้มีการพยาบาล เพื่อลด

หรือป้องกันอาการแทรกซ้อนของผู้ป่วย นวัตกรรมใหม่ๆ มาปรับปรุงการพยาบาลในหอผู้ป่วย ให้ดีขึ้น สามารถใช้หรือดัดแปลงวัสดุ อุปกรณ์และเครื่องมือที่จำเป็นในการพยาบาลได้ดี มีเทคนิคในการป้องกันตนเอง ผู้อื่น และสิ่งแวดล้อมจากการติดเชื้อ และการแพร่กระจายเชื้อโรค

สำหรับคุณลักษณะด้านการบริหารงานจะครอบคลุมถึง ความสามารถในการบริหารงาน ในหอผู้ป่วยให้เป็นไปตามนโยบายของฝ่ายการพยาบาลและของโรงพยาบาล สามารถวางแผนการทำงาน ดำเนินงานตามแผน ติดตามประเมินผลงานและปรับปรุงแผนงานให้ดีขึ้น ล้มอ ท้าการมอบหมายงานแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาตามระดับตำแหน่งอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร สามารถกระจายงานให้ผู้ใต้บังคับบัญชาได้อย่างเหมาะสมและมีการติดตามผลงานนั้นๆ สามารถตัดสินใจ วินิจฉัย สั่งการได้อย่างเหมาะสมเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในหอผู้ป่วย ควบคุม นิเทศงานและลงใจบุคลากร ให้ตั้งใจปฏิบัติงาน ประเมินผลงานของบุคลากรอย่างยุติธรรม สามารถทำการประชุมที่ต่อเนื่อง การเข้าทำงานครั้งแรกของบุคลากร จัดอัตรากำลังบุคลากรได้อย่างเหมาะสมตามความต้องการในหอผู้ป่วยแต่ละเวร สัตหาวาสุด ครุภัณฑ์ที่จำเป็นแก่การพยาบาลมาไว้ในหอผู้ป่วยและสัดให้มีภาครดูแลซ่อมบำรุงอยู่ลุ่มอ สามารถทำหน้าที่ในการประสานงาน การรายงานข่าวลาร ข้อมูล การสนับสนุนและส่งเสริมให้มีภาครพัฒนาบุคลากร

ส่วนคุณลักษณะด้านบุคลิกภาพนั้นครอบคลุมถึง ความเป็นผู้มีคุณธรรม มีลู่อภาพดี ลู่อภาพเข้มแ่ชและ เชื่อมั่นในตนเอง กล้าแสดงความสามารถ มีระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา ซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่อหน้าที่ กระตือรือร้นในการทำงานและการพัฒนาตนเอง มีความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจผู้ใต้บังคับบัญชา ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ฉลาดมีปฏิภาณดี อดทนและเสียสละเพื่อหน่วยงานและองค์กร มีความสามารถในการใช้ภาษาพูดและภาษาเขียนได้ดี และตระหนักถึงความสำคัญของการทำงานด้านการบริหารงานในหอผู้ป่วยว่ามีได้ยิ่งหย่อนไปกว่าการทำงานด้านบริการแก่ผู้ป่วย

คุณลักษณะในด้านต่างๆ ตามที่ได้เสนอมานี้เป็นความคาดหวังไว้ว่า พยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยควรจะมี หรือควรจะเป็นตามที่ได้ประมวลจากตำราทางด้านการบริหารงาน และด้านการพยาบาล รวมทั้งที่ประมวลได้จากความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านวิชาการและการปฏิบัติการพยาบาลมาแล้ว แต่ในทางปฏิบัตินั้นก็เป็นที่น่าคิดว่า พยาบาลผู้ถูกเลือกให้เป็นหัวหน้าหอผู้ป่วยเป็นผู้มีคุณลักษณะดังที่ประสงค์นี้จริงหรือไม่เพียงไร การคัดเลือกนั้นขึ้นอยู่กับวิจารณญาณและการตัดสินใจของผู้บริหารในระดับสูงของฝ่ายการพยาบาลว่า ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกบุคคลผู้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ หรือว่าเพียงแต่พิจารณาความเป็นผู้มีอาวุโสด้านวัยวุฒิและประสบการณ์เป็นจำนวนปีของการทำงาน หรือความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลเท่านั้น เพราะเท่าที่ปรากฏอยู่ก็มักพิจารณาแต่ด้านอาวุโส และด้านความสามารถในการปฏิบัติการพยาบาลเป็นส่วนใหญ่ (Shea , In Clark and Shea , eds , 1979 : 155) ซึ่งดูคล้ายกับว่าการแต่งตั้งตำแหน่งพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยนี้เป็นการมอบบ่า เหนิงแห่งความดีความชอบแก่พยาบาลผู้นั้นมากกว่าที่จะคำนึงถึงคุณลักษณะอันเหมาะสมที่ควรจะเป็นอย่างแท้จริง พยาบาลผู้ขาดความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่เหมาะสมก็ต้องไปฝึกฝนหาประสบการณ์อย่างลองผิดลองถูกจนกว่าจะ

มีความชำนาญหรือสามารถปฏิบัติภาระกิจได้ดี ซึ่งอาจต้องใช้เวลานานเกินความจำเป็น และบางทีก็อาจประสพกับความล้มเหลวหรือไร้ประสิทธิภาพในการบริหารงานได้

ดังนั้นจึงเป็นข้อสนับสนุนว่า ความเป็นผู้มีอาวุโสที่สุดในหอผู้ป่วยหรือสามารถปฏิบัติกรพยาบาลได้ดีเพียงด้านเดียวหาใช่เป็นข้อบ่งชี้ว่าพยาบาลผู้นั้นจะมีความสามารถในการเป็นพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยที่ดีได้เท่ากับการดำรงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 3 ประการดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งนักวิชาการพยาบาลก็ได้สนับสนุนโดยให้ข้อคิดที่ว่า พยาบาลที่มีความสามารถด้านการพยาบาลดีเยี่ยมแต่เพียงอย่างเดียวมักเกิดความขัดแย้งขึ้นในตัวเอง เกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารและบทบาทของผู้ปฏิบัติกรพยาบาล เมื่อตนได้รับมอบหมายให้มาปฏิบัติหน้าที่พยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยและบ่อยครั้งที่ไม้อาจตัดสินใจได้ว่าควรให้ความสำคัญแก่การกระทำหน้าที่ในบทบาทใดมากกว่ากัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีดังที่ว่ามีมักเกิดขึ้นกับพยาบาลที่ขาดการเตรียมตัวด้านการศึกษาและประสบการณ์ (Stevens 1976 : 9)

การวิจัยในครั้งนี้จึงเป็นการศึกษาเพื่อต้องการทราบความคิดเห็นของบุคลากรพยาบาลในระดับหัวหน้าพยาบาล พยาบาลผู้ชำนาญเฉพาะทาง และพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยและหรือผู้ตรวจการ ว่ามีความเห็นเช่นไรต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย และเพื่อมุ่งขอบเขตของการศึกษาให้เฉพาะลงไป ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาในสำงงานของ กองโรงพยาบาลภูมิภาค กระทรวงสาธารณสุข ผลของการวิจัยนี้อาจชี้ให้เห็นแนวโน้มในการคัดเลือกพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยในอนาคตได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรพยาบาลในสังกัด กองโรงพยาบาลภูมิภาค กระทรวงสาธารณสุข ที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย
2. เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยของบุคลากรพยาบาลในโรงพยาบาลศูนย์ และโรงพยาบาลทั่วไป
3. เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยของบุคลากรพยาบาลที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน

ปัญหาของการวิจัย

1. ความคิดเห็นของบุคลากรพยาบาลที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยเป็นอย่างไร มีความแตกต่างกันหรือไม่ ระหว่างความคิดเห็นของบุคลากรพยาบาลที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลศูนย์และโรงพยาบาลทั่วไป ในสังกัดกองโรงพยาบาลภูมิภาค กระทรวงสาธารณสุข

2. บุคลากรพยาบาลที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกันมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยแตกต่างกันหรือไม่

ลุ่มมาตรฐานของการวิจัย

1. ความคิดเห็นที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย ของบุคลากรพยาบาลในโรงพยาบาลศูนย์และในโรงพยาบาลทั่วไปแตกต่างกัน

2. บุคลากรพยาบาลที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 10-20 ปี และ 21-30 ปี มีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตดังนี้ คือ

1. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยที่ทำการศึกษา มี 3 ด้าน เท่านั้น คือ ด้านการปฏิบัติการพยาบาล ด้านการบริหาร และด้านบุคลิกภาพ

2. ตัวแปรที่จะศึกษา ตัวแปรอิสระ ได้แก่ ประเภทของโรงพยาบาลและประสบการณ์การทำงานของบุคลากร ส่วนตัวแปรตามได้แก่ ความคิดเห็นของบุคลากรพยาบาลที่มีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย

ข้อตกลงเบื้องต้นของการวิจัย

ผลของการวิจัยครั้งนี้ไม่สามารถจะนำไปอ้างอิงกับกลุ่มหัวหน้าหอผู้ป่วยในโรงพยาบาลสังกัดอื่นได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ผู้วิจัยคาดว่าจะได้รับประโยชน์จากการวิจัย ดังนี้

1. จะได้แนวทางแก่ผู้บริหารในระดับสูงของฝ่ายพยาบาลในการคัดเลือกพยาบาลผู้มีคุณสมบัติเหมาะสมมาดำรงตำแหน่งพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย

2. เป็นแนวทางในการจัดการฝึกอบรมพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยในโรงพยาบาลต่างๆ เพื่อให้เป็นผู้บริหารที่มีความสามารถ เป็นการเตรียมบุคลากรเพื่อเข้าสู่ตำแหน่ง

3. เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงตนเองแก่พยาบาลผู้มุ่งหวังที่จะเสริมสร้าง ความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานของตนเองในอนาคต

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

1. บุคลากรพยาบาล หมายถึง กลุ่มบุคลากรในตำแหน่งต่างๆ ของฝ่ายการพยาบาล ที่ผู้วิจัยเลือกให้เป็นประชากรเพื่อการวิจัยนี้เท่านั้น ได้แก่

ก. หัวหน้าพยาบาล คือ พยาบาลผู้รับผิดชอบสูงสุดในการบริหารงานของฝ่ายการพยาบาล ทำหน้าที่บังคับบัญชาพยาบาลทุกหน่วยงาน ตลอดจนประสานงานกับทุกฝ่าย และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

ข. พยาบาลผู้ชำนาญเฉพาะทาง คือ พยาบาลที่เป็นผู้นำในการดำเนินงานด้านบริการพยาบาล และด้านวิชาการในแผนก อยู่ใต้บังคับบัญชาของหัวหน้าพยาบาล รับผิดชอบบังคับบัญชาพยาบาลผู้อาวุโส และทำหน้าที่ประสานงานกับผู้ช่วยหัวหน้าพยาบาลฝ่ายวิชาการ ตลอดจนผู้ชำนาญเฉพาะทางของแผนกอื่นๆ

ค. พยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย และ/หรือพยาบาลผู้ตรวจการ เป็นพยาบาลผู้รับผิดชอบงานด้านการบริหารงานบริการพยาบาล และงานด้านวิชาการระดับหอผู้ป่วย ทำหน้าที่บังคับบัญชาและนิเทศงานแก่พยาบาล เจ้าหน้าที่พยาบาล ตลอดจนบุคลากรผู้ช่วยในห้องพยาบาลอื่นๆ เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานอื่น ตลอดจนประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรควบคุมดูแลกิจกรรมทั้งปวงที่ดำเนินงานไปในหอผู้ป่วยให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยครอบคลุมคุณลักษณะ 3 ด้าน คือ ด้านการพยาบาล ด้านการบริหารงาน และด้านบุคลิกภาพ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่จะช่วยให้พยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วยกระทำงานในหน้าที่รับผิดชอบให้สำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. โรงพยาบาลศูนย์ คือ โรงพยาบาลในสังกัดกองโรงพยาบาลภูมิภาค กระทรวงสาธารณสุข ที่มีขนาดจำนวนเตียงในการรับผู้ป่วย 500-1,000 เตียง

4. โรงพยาบาลทั่วไป คือ โรงพยาบาลในสังกัดกองโรงพยาบาลภูมิภาค กระทรวงสาธารณสุข ที่มีขนาดจำนวนเตียงในการรับผู้ป่วย 150-500 เตียง ตั้งอยู่ในจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ